

CAS BLASC

Anàlisi jurídica de la Sentència 154/2020 (peces 2a i 3a)

(SECCIÓ QUINTA DE L'AUDIENCIA PROVINCIAL DE VALÈNCIA)

Autor: Jorge Correcher Mira. Departament de Dret Penal de la
Universitat de València

Edita: Observatori Ciutadà contra la Corrupció

Observatori Ciutadà
contra la corrupció

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Col·labora:

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Participació,
Transparència, Cooperació
i Qualitat Democràtica

ÍNDIX

1. Introducció	2
2. Delimitació respecte de la peça primera: Sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana (STSJV, nº 4/2014)	3
3. La Sentència de l'Audiència Provincial de València, nº 154/2020, de 24 d'abril de 2020: anàlisi jurídica dels aspectes més controvertits.....	5
3.1. Relat dels fets: l'assalt a la Conselleria d'Immigració per ONGs fantasma.....	5
3.2. Els acords previs amb els acusats: referència a la conformitat 1	
3.3. Participació en els fets: delictes i penes imposades	8
3.4. L'aplicació de les circumstàncies atenuants del delicte: la discutible manca d'argumentació per part de l'Audiència provincial	10
3.5. Sobre la responsabilitat civil derivada del delicte: la polèmica remissió al Tribunal de comptes	12
3.6. L'abonament de les costes processals: menció a la situació de l'acusació popular.....	13
4. Reflexió final	14

1. Introducció

Dels casos de corrupció que assolaren el territori valencià al llarg de les últimes dècades, l'esdevingut amb el cas Blasco representa una de les mostres més clares del caràcter depredador que la corrupció ocupa respecte dels interessos de la ciutadania. No sols això, sinó que deixa patent la manca d'ètica i responsabilitat política de determinades persones que ocuparen les institucions públiques durant els successius governs del Partir Popular. Dintre d'aquest grup, s'hi pot incloure a l'ex-Conseller d'Immigració, Rafael Blasco, així com altres membres destacats del seu organigrama, responsables d'un dels saquejos més sagnants viscuts a l'Administració valenciana durant aquest dramàtic període, no sols per l'impacte econòmic per als comptes públics, sinó també pel descrèdit que suposà que les partides dedicades a la cooperació amb països en vies de desenvolupament, així com per a l'ajuda humanitària davant d'una catàstrofe natural com el terratrèmol d'Haití, foren emprades pensant en l'enriquiment propi i de tercers. Aquesta forma d'actuar, es troba del tot allunyada del que disposa l'article 103.1 de la Constitució Espanyola, en relació amb la necessitat que l'Administració pública servisca amb objectivitat els interessos generals, també de la necessària protecció del bé comú i la justícia social que requereix una actuació dels ens públics per tal d'aprofundir en el caràcter democràtic d'un Estat.

Davant d'aquest escenari, l'entrada en joc del Dret penal resulta necessària. Si bé no deu ser la principal ferramenta de l'Estat per a previndre la corrupció com a fenomen criminal, doncs resultaria més adient aprofundir en matèries com la transparència o els mecanismes de rendició de comptes de les Administracions públiques, la gravetat dels fets que integren l'anomenat cas Blasco justifiquen el recurs al poder punitiu de l'Estat representat pel Dret penal, incidint, en tot cas, que sols s'ha de recórrer a aquest quan resulte clar que no pot oferir-se una solució jurídica menys lesiva per altres sectors de l'ordenament jurídic.

2. Delimitació respecte de la peça primera: Sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana (STSJV, nº4/2014)

La primera peça del cas Blasco ha rebut un tractament individualitzat als quaderns pedagògics elaborats per l'Observatori Ciutadà contra la Corrupció (<https://observatoricorrupcio.org/wp-content/uploads/2019/04/Quadern-cas-Blasco-Valenciano.pdf>). No obstant això, s'oferirà ací una mínima referència al primer judici en que s'estudiaren els fets succeïts a la Conselleria d'Immigració, no sols a efectes de clarificar l'enjudiciament de les peces 2 i 3 per l'Audiència Provincial de València, sinó de fer referència a les qüestions tècniques que limiten la pena imposada a Rafael Blasco al segon judici.

A la primera part del cas Blasco, la STSJV, nº 4/2014, considera provat que l'ex-Conseller va utilitzar el seu càrrec de Conseller d'Immigració per tal d'aconseguir que la Fundació Cultural i d'Estudis Socials (CYES) s'hi lucrés amb dos projectes de sobirania alimentària a Nicaragua per un import total d'1.666.099,86€, quantitat de la qual sols arribà a la seua destinació un total de 47.953,34€. L'import restant fou utilitzat en benefici propi per part dels responsables de CYES, així com per l'empresari Augusto César Tauroni, amic personal de Blasco i contractista habitual de l'Administració pública valenciana durant els successius governs del Partit Popular. Com queda provat a la resolució, el projecte presentat per CYES mancava dels requisits tècnics adients per a la seua concessió. Així, l'import de les subvencions fou incorporat al patrimoni personal de, entre altres, Augusto Tauroni, constant la col·laboració de la Conselleria d'Immigració per tal de facilitar aquesta apropiació dels fons públics. En aquest punt, si bé s'ha remarcat la posició de poder exercida per l'ex-Conseller Blasco, s'ha d'apuntar la importància de l'equip de confiança a l'organigrama de la Conselleria proper a aquest, destacant l'equip format per Agustina Sanjuán, Alexandre Català i Marc Llinares. Com consta a la resolució, l'existència d'una relació personal entre Blasco i Tauroni fou el punt de partida per tal de, abandonant la funció humanitària conferida inicialment a les ajudes, beneficiar amb la concessió d'aquestes subvencions a Tauroni i el seu entorn.

Així, la STSJV, nº 4/2014, condemnà a Rafael Blasco a 8 anys de presó i 20 anys d'inhabilitació absoluta com a autor d'un delictes continuat de malversació de cabals públics, en concurs amb un delictes de tràfic d'influències; un delictes de prevaricació administrativa i un delictes continuat de falsedat en document oficial. No obstant això, s'ha de remarcar que, davant del recurs de cassació interposat davant del Tribunal Suprem per les defenses, aquest, en sentència dictada amb data 3 de juny de 2015 va absoldre Blasco del delictes de tràfic d'influències, reduint la condemna a 6 anys i mig. En relació amb la resta dels acusats, la revisió de la sentència condemnatòria per part del Tribunal Suprem suposà la imposició d'una pena de 6 anys de presó i 15 anys d'inhabilitació absoluta a Agustina Sanjuán. Pel que respecta a Marc Llinares, si bé fou condemnat per la STSJV, nº 4/2014, a una pena de 4 anys i 6 mesos de presó, el Tribunal Suprem dictà la seua posterior absolució per qüestions de tipus formal. Finalment, Augusto Tauroni,

l'empresari i principal afavorit de la trama, fou condemnat a una pena de 6 anys de presó.

Dit açò respecte dels fets i les penes imposades a Rafael Blasco a la primera peça del cas, cap realitzar una matisació respecte d'un aspecte plantejat per les defenses al segon procediment, objecte d'anàlisi en aquest comentari. Aquestes al·leguen que, com que Blasco i altres persones de l'organigrama de la Conselleria d'Immigració ja havien estat jutjades i condemnades a la STSJV, 4/2014, no cabria un segon judici, per ser contrari al principi *non bis in idem*, un dels principis limitadors del Dret penal, el qual estableix la impossibilitat de castigar a una persona per uns mateixos fets, sempre que es tracte d'un fonament idèntic.

Tot i els esforços de les defenses per mantenir aquest raonament, la possibilitat de vulnerar l'esmentat principi resulta fàcilment rebutjada per l'Audiència Provincial de València, al recollir els fonaments legals que permeten la separació d'una causa judicial en peces, amb la finalitat d'agilitzar i simplificar el procés. Tanmateix, s'ha de tindre en compte que, si bé coincideixen part dels acusats, els fets no són els mateixos, doncs es tracta de l'enjudiciament d'una sèrie de pràctiques succeïdes al període 2009-2011, mentre que com s'ha vist, els fets objecte de la peça primera tingueren lloc a 2008. Per tant, els fets substancials pels quals els acusats foren condemnats a la primera peça divergeixen respecte d'aquest segon procediment, de manera que no es produiria la vulneració del principi *non bis in idem* al·legada per les defenses, ja que el fonament d'aquest segon enjudiciament difereix respecte del primer.

Ara bé, la divisió en dos peces del procediment sí que té una conseqüència especialment rellevant respecte de la delimitació de la pena imposable als acusats als dos processos, com ocorre amb l'ex-Conseller Blasco. D'acord amb la normativa que regula els màxims de pena aplicables, així com la jurisprudència que la desenvolupa, als acusats que es troben en aquesta situació no se lis pot imposar una pena superior a la que hauria correspost d'haver-se enjudiciat els fets en un únic procés, precisament per la possibilitat de que el supòsit pogués ser estudiat en un únic procediment. Com es veurà a l'apartat dedicat als delictes atribuïts als intervinents a la trama, així com les penes impossibles, aquesta qüestió serà de rellevància respecte de la pena de presó que li correspondrà a l'ex-Conseller Blasco.

3. La Sentència de l'Audiència Provincial de València, nº 154/2020, de 24 d'abril de 2020: anàlisi jurídica dels aspectes més controvertits

3.1. Relat dels fets: l'assalt a la Conselleria d'Immigració per ONGs fantasma

Abans d'entrar en l'estudi de les qüestions de major importància a l'anàlisi jurídica d'aquesta segona part del cas Blasco, resulta necessari realitzar una menció als fets objecte de la investigació, amb la finalitat de contextualitzar l'enjudiciament dut a terme per l'Audiència Provincial de València. Així, una aproximació sintètica als fets mostra l'estudi sobre el procés desenvolupat al si de l'extinta Conselleria d'Immigració i Ciutadania, posteriorment denominada Solidaritat i Ciutadania, respecte de l'atorgament de subvencions destinades a la cooperació amb països en via de desenvolupament en el període establert entre els anys 2009 i 2011, concedint-se aquestes ajudes, bé mitjançant convocatòries públiques, bé de forma nominativa gràcies a la signatura de convenis de col·laboració. Al llarg d'aquest lapse de temps, ostentant Rafael Blasco el càrrec de Conseller, es reconeixen com a fets provats per la SAP de València, nº 154/2020, la concessió de subvencions a l'investigat Augusto Cesar Tauroni, empresari amb lligams personals amb l'ex-Conseller, sense que conste a la sentència la recepció per part de Blasco de quanties econòmiques derivades d'aquest tracte preferent, si bé figura a la resolució analitzada el seu coneixement sobre la desviació dels fons obtinguts al seu patrimoni propi.

El *modus operandi* seguit per Tauroni consistia en la utilització de la fundació Entre Pueblos (posteriorment anomenada Hemisferio) com a eina per tal d'accedir a les subvencions concedides per la Conselleria o, fins i tot, per a formalitzar la signatura de convenis específics de col·laboració amb l'ens públic en els supòsits en els quals la fundació no comptava amb els requisits formals exigits per la convocatòria. Tanmateix, Tauroni accedia a les subvencions mitjançant l'ús de xicotetes ONGs com a pantalla per tal d'encarregar-se, una vegada concedida la subvenció, dels tràmits pertinents respecte de l'execució de l'ajuda. Dins d'aquest grup d'entitats, s'hi pot fer referència a Asade, Asamanu, Ceiba, Esperanza sin Fronteras i Fudersa.

Com a persona interposada per a assegurar el desembarcament de Tauroni a la Conselleria d'Immigració, cap ressaltar la influència de Marc Llinares, Cap d'Àrea de la Direcció General de Cooperació des de finals de 2008, amic personal de l'empresari, qui es va encarregar personalment d'aplanar el camí per als projectes presentats per la fundació Entre Pueblos, o les de menor entitat depenent d'aquesta, rebent a canvi d'aquesta ajuda una sèrie de gratificacions econòmiques per part de Tauroni, les quals Llinares ingressava a un compte bancari a Miami. La *praxis* emprada pel funcionari de la Direcció General de Cooperació per tal de facilitar l'accés de Tauroni a les subvencions era variant, destacant com a pràctica més recurrent el seu falsejament dels informes tècnics

encomanats a tercers en relació amb les puntuacions atribuïdes a les entitats que aspiraven a obtenir les ajudes en el procés de concurrència competitiva en el qual eren publicitats. De fet, la connivència de Llinares amb els objectius de Tauroni arribaren a ser de tal intensitat que, a determinades convocatòries, l'empresari participà directament en la redacció dels plecs de les normes reguladores de les subvencions, flexibilitzant així els requisits legals necessaris respecte de l'accés a les ajudes. Així mateix, s'ha d'afegir que les subvencions no sols eren assignades a Tauroni de forma il·lícita, sinó que, una vegada lliurades les quanties econòmiques pertinents, l'empresari desplejava un teranyina de factures modificades mitjançant empreses pantalla que permetien el seu enriquiment, sense que al seu torn s'executaren les accions de cooperació a les quals es trobaven inicialment destinades les subvencions.

Aquest tipus de males pràctiques es convertiren en habituals durant els anys 2009-2011, caracteritzats com s'ha dit pel control exercit per Tauroni respecte de l'atorgament de subvencions per part de la Conselleria d'Immigració, gràcies al suport de membres destacats de l'organigrama de l'ens públic, encapçalats per Llinares, i amb el total coneixement i aprovació d'aquestes maniobres per part de Rafael Blasco. No obstant això, existeix un cas especialment cridaner, també sagnant, d'aquesta connivència entre alts càrrecs del govern valencià i la trama ordida per Tauroni, com ho és el representat per la construcció d'un hospital a Haití, amb posterioritat al terratrèmol que colpejà al país caribeny l'any 2010. Seguint l'esquema exposat en els paràgrafs previs, Tauroni convingué amb l'ex-Conseller Blasco i Llinares la construcció de l'hospital per part de la fundació Entre Pueblos, motiu pel qual acordaren la creació d'una Oficina Tècnica per a la preparació del projecte, així com l'apertura d'una línia de crèdit de 177.779,19 € a favor de l'entitat. Tanmateix, altres subvencions destinades a pal·liar els efectes del terratrèmol a Haití foren convocades per la Conselleria, totes elles seguint l'aparença de formalitat pròpia de qualsevol concurs públic, si bé existia acord previ amb Tauroni per a que foren entitats sota el seu control les que gaudiren d'aquestes subvencions.

3.2. Els acords previs amb els acusats: referència a la conformitat

Entrant en les qüestions de fons de la resolució, l'anàlisi dels seus fonaments jurídics parteix de l'enumeració de les conformitats plantejades per les parts. De forma sintètica, s'hi pot definir la conformitat com l'acord entre acusació i defensa, òbviament, amb el vistiplau de la persona acusada, sobre el relat dels fets provats, la corresponent qualificació jurídica d'aquests, i la sanció acceptada per la persona investigada. Així, s'arriba a un acord amb l'acusat tant respecte del delictes corresponent als fets comesos, com en relació amb la pena imposable per la comissió d'aquest. Es tracta la conformitat d'una institució jurídica, el fonament de la qual rau en l'interès de les parts en evitar l'obertura del judici oral. La negociació en que es concreta la conformitat suposa una rebaixa respecte de la pena inicialment sol·licitada per l'acusació, amb l'objectiu per part d'aquesta de, en termes d'economia processal, limitar la possibilitat d'un tortuós procediment penal, estalviant temps i recursos públics respecte de l'elaboració del material probatori, així

com en relació amb la presentació d'escrits i quelcom altres actuacions dirigides a provar la culpabilitat de la persona investigada. De fet, aquesta possibilitat pot ser desitjable des de la perspectiva de la pròpia Administració de Justícia, atenent a la necessitat de portar a terme procediments penals sense dilacions, complint amb les exigències legals corresponents.

Tanmateix, per part de la defensa pot resultar interessant aquesta possibilitat, davant l'interès de l'acusat per mitigar les limitacions als drets i llibertats que es derivarien d'una sentència condemnatòria en la seua màxima extensió. Tret dels casos en que existís un deficient material probatori, el qual puga determinar amb bastants probabilitats la seua absolució, el reconeixement de la seua intervenció en els fets pot atorgar-li avantatges, com penes més reduïdes, la substitució de les sancions més aflictives per altres, o la possibilitat de suspendre l'execució de la condemna. Una possible contrapartida per tal d'acordar la conformitat sols representar-se respecte de la reparació del dany produït per part de la persona infractora, qüestió que permet facilitar el plantejament i desenvolupament de l'acord.

En el cas concret, l'ex-Conseller Blasco manifestava la seua conformitat amb els fets provats resumits a l'apartat anterior, així com amb la seua qualificació d'acord amb les següents conductes delictives: malversació de cabdals públics de l'art. 432.2 del Codi penal (CP), prevaricació administrativa de l'art. 404 CP, falsedat en document oficial comesa per funcionari públic de l'art. 390.1.1r i 2n CP i associació il·lícita dels articles 515.1 i 517.1 CP. Tanmateix, Blasco acceptava al seu escrit de conformitat les penes de 3 anys i 6 mesos de presó i 8 anys d'inhabilitació absoluta.

Doncs bé, realitzats aquests aclariments previs, podria passar a fer-se una matisació sobre els acords plasmats a la SAP de València, n° 154/2020. Respecte del total d'acusats al procediments, s'hi poden distingir quatre situacions respecte de les conformitats acordades, en relació al nombre d'acusacions amb les quals s'ha arribat a l'esmentat acord: la primera, els acords dels acusats amb la totalitat de les parts acusadores (Ministeri Fiscal, acusació particular representada per la Generalitat Valenciana i acusació popular); la segona, acords dels acusats amb el Ministeri Fiscal i l'acusació particular; la tercera, acords d'una minoria d'acusats amb el Ministeri Fiscal; la quarta, relativa al grup d'acusats que no arribaren a cap acord amb les parts.

Aquesta barreja de possibilitats és la que porta a la SAP de València, n° 154/2020 a considerar la invalidesa dels acords plantejats, doncs al no existir unanimitat respecte d'aquests per part de tots els acusats no era possible acceptar la seua interposició individualitzada per tal de donar fi al procediment penal objecte d'anàlisi. Ara bé, el que no pot considerar-se és que, en una situació com aquesta, en la qual es pot reconèixer una fallida en les negociacions per tal d'aconseguir la conformitat, l'acord signat puga tindre transcendència a l'obertura del judici oral. En altres paraules, encara que a l'escrit de conformitat els principals investigats, entre ells Blasco, reconeguen els fets i accepten els delictes i penes proposades com a part de l'acord, la posterior apertura del judici oral no implica que el contingut de l'acord puga ser emprat com a fonament per tal de provar la seua culpabilitat. Aquesta possibilitat s'explica perquè, entre d'altres raons, la signatura d'un acord de conformitat sense existir unanimitat entre les acusacions es

produeix fora del judici oral, motiu pel qual no pot al·legar-se com a prova dins de les sessions d'aquest. Igualment, s'ha de remarcar que la posterior negativa a declarar manifestada per part dels acusats, no suposa una ratificació *de facto* de l'escrit de conformitat, sinó que la culpabilitat s'ha de deduir necessàriament de la pràctica de les proves pertinents.

3.3. Participació en els fets: delictes i penes imposades

En aquest apartat es durà a terme la delimitació de la participació de les autoritats i càrrecs públics en els fets provats per la sentència, amb el posterior reconeixement de les conductes delictives derivades d'aquest actuar i les sancions penals associades.

Començant per l'ex-Conseller Rafael Blasco, es reconeix la influència de la seua potestat decisòria per tal de garantir el desenvolupament de la trama, així com la seua amistat personal amb Tauroni com a fil conductor del seu desembarcament a la Conselleria d'Immigració. Tanmateix, es reconeix a la resolució que Blasco era coneixedor de les irregularitats en torn a l'execució dels projectes gestionats per Entre Pueblos, especialment respecte de l'administració fraudulenta de les quanties econòmiques percebudes a les corresponents convocatòries de la Conselleria. Així, la sentència recull la condemna de Rafael Blasco per la comissió d'un delicte de malversació de cabals públics (432.2 CP), en concurs amb un delicte de prevaricació administrativa (404 CP) i un delicte de falsedat en document oficial realitzat per funcionari públic (390.1.1r i 2n CP), concurrent en el seu comportament les circumstàncies atenuants de reparació del dany i dilacions indegudes.

Pel que respecta a la pena a imposar, s'ha de partir de la sentència de la primera peça del cas Blasco. Així, la condemna ratificada pel Tribunal Suprem respecte d'aquesta era de 6 anys i 6 mesos de presó i 20 anys d'inhabilitació absoluta. Doncs bé, com s'ha dit prèviament, la pena total imposable a Blasco als dos procediments no pot ser major a la que correspondria si s'hagués enjudiciat de forma conjunta. En aquest sentit, el límit seria el màxim de la pena més greu, reservada pel delicte de malversació de cabals públics, el qual pot ser castigat amb un màxim de 8 anys de presó. En conseqüència, considerant la primera condemna de 6 anys i 6 mesos de presó, la pena imposable en aquest segon procediment sols podria arribar a un màxim d'1 anys i 6 mesos de presó. Dins d'aquest marge, la SAP de València, nº 154/2020, decideix imposar-li a l'ex-Conseller una pena d'1 any de presó.

Pel que fa a Marc Llinares, Cap d'Àrea de la Direcció General de Cooperació, consta a la resolució la seua relació d'amistat amb Tauroni, així com els seus esforços per tal d'adequar les convocatòries de la Conselleria a les condicions que afavoreixen les empreses d'aquest. Així, pot ressaltar-se la seua modificació de les puntuacions assignades a les distintes entitats interessades, amb l'objectiu de viciar el procediment per a assignar les ajudes a Entre Pueblos i altres entitats beneficiàries de la trama. Tanmateix, consta a la resolució judicial l'ingrés per la seua part d'una sèrie de quanties econòmiques entregades per Tauroni a comptes bancaris radicats a Miami, quanties totes elles

motivades per l'ajuda prestada a aquest per accedir a les subvencions. Per tant, la SAP de València, nº 154/2020, considera provada la comissió per part de Llinares d'un delictes de malversació de cabals públics (432.2 CP) en concurs amb un delictes de prevaricació (404 CP), concorrent les atenuants de dilacions indegudes i reparació del dany. En conseqüència, se li imposa una pena de 2 anys de presó i 2 anys i 6 mesos d'inhabilitació absoluta. A més, pel delictes de suborn en la seua modalitat activa (419 CP), motivat per les quanties econòmiques lliurades per Tauroni, la sentència li imposa una pena de 9 mesos de presó i multa de 10.000€.

Respecte d'Agustina Sanjuán, Secretaria General Administrativa, s'examina la seua responsabilitat penal per dues qüestions. En primer lloc, per formar part de la taula de contractació de l'empresa d'avaluació Expande, contractació duta a terme de manera irregular. Igualment, s'estudia la seua participació en la concessió de l'Oficina Tècnica orquestrada per Tauroni per tal de desenvolupar els projectes d'Haití, si bé aquesta es limita a la temptativa per no arribar a executar-se el projecte per absència de fons. Doncs bé, la resolució estima provada a la seua responsabilitat respecte de les dues qüestions, per un delictes de prevaricació administrativa (404 CP), respecte de la contractació d'Expande, i un concurs entre un delictes de malversació de cabals públics (432.2 CP) en grau de temptativa i un delictes de prevaricació administrativa (404 CP), respecte dels fets d'Haití. No obstant això, s'ha de remarcar que les penes imposades queden absorbides per la condemna de l'acusada en la primera peça del cas.

Finalment, en relació amb Josep Maria Felip, Director General de Cooperació i Immigració, consta a la resolució que participà intensament en les reunions i activitats que desencadenaren en la línia de crèdit nominatiu lliurada a Entre Pueblos, així com en la subvenció atorgada a entitats de l'entorn de Tauroni per a la construcció de l'hospital d'Haití. Així, respecte dels fets relacionats amb la creació de l'Oficina Tècnica, l'ex-Director General és sancionat per un delictes de malversació de cabals públics (432.2 CP) en concurs amb un delictes de prevaricació administrativa (404 CP), així com d'un delictes de falsedat en document oficial comès per funcionari públic (390.1.1r i 2n CP), concorrent en el seu comportament les circumstàncies atenuants de confessió tardana, reparació del dany i dilacions indegudes. L'aplicació d'aquestes atenuants suposa una reducció de la pena imposable, resultant en una presó d'1 any i 6 mesos.

Una qüestió d'especial rellevància en relació amb els delictes investigats a la SAP de València, nº 154/2020, resulta de la no concurrència en els fets del delictes d'associació il·lícita. Aquesta possibilitat, al·legada per les acusacions i acceptada per part dels investigats als escrits de conformitat, resulta descartada per l'Audiència Provincial a partir d'una descripció dels elements substancials d'aquesta modalitat delictiva. Així, si bé la concurrència de distintes persones per a la comissió d'un delictes pot ser un dels elements indicaris per tal d'apreciar l'associació o l'organització criminal, aquest tipus penals requereixen d'una sèrie de condicions que, segons la resolució, no apareixen al cas Blasco.

Sintèticament, la jurisprudència estima que l'existència del delictes d'organització o grup criminal requereix d'una estructura estable, independent dels seus membres, que pugui continuar amb la comissió del pla delictiu sense atendre a les possibles baixes que puguin donar-se dins de l'organigrama criminal. En altres paraules, si parlem de persones que

puntualment cooperen per a dur a terme una concreta dinàmica criminal, no podríem parlar d'organització o associació si no apareix el necessari requisit d'estructura i permanència en el temps. Sobre aquesta qüestió, la resolució considera que sols s'aprecia una utilització instrumental de formes societàries, així com persones interposades per tal d'obtenir el lucre personal. Així, la sentència estima que, si bé existeix una estructura organitzada al voltant de Tauroni, per una part, i de l'organigrama de la Conselleria d'Immigració, per altra, manca el requisit d'organització prèvia i permanent exigida per tal d'apreciar el delictes d'organització o grup criminal, considerant que, en cas de desaparició dels capitosts de la trama, s'esgotaria l'activitat criminal, doncs no es dóna una possibilitat de desenvolupar el pla delictiu de forma independent a les persones individuals esmentades.

3.4. L'aplicació de les circumstàncies atenuants del delictes: la discutible manca d'argumentació per part de l'Audiència Provincial

Abans d'entrar en l'aplicació concreta de les circumstàncies atenuants observades a la SAP de València, nº 154/2020, convé fer una referència sobre la delimitació conceptual d'aquesta categoria, integrada dins de les circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal. Així, parlem d'elements accidentals que no afecten a l'essència del delictes, de manera que la seua apreciació no suposa la desaparició de la conducta delictiva. No obstant, sí que incideixen en la modulació de la responsabilitat criminal, al tractar-se d'una interpretació de criteris de política criminal que poden tenir un efecte agreujant o atenuant en la pena. Al cas concret, la SAP de València, nº 154/2020 observa tres circumstàncies atenuants, aplicades respecte de part dels acusats: la confessió tardana, la reparació del dany i les dilacions indegudes. El fet d'apreciar aquestes circumstàncies, així com la intensitat amb que aquestes apareixen, justifica en els termes de la resolució la minoració de la responsabilitat criminal de part dels participants.

Respecte de l'aplicació de les atenuants, s'ha de partir d'una primera valoració crítica en relació amb la posició seguida per la SAP de València, nº 154/2020. La resolució estudiada compta amb més de 330 pàgines en les quals es desenvolupen de forma pormenoritzada els aspectes fàctics i jurídics de les peces 2 i 3 del cas Blasco. Doncs bé, la justificació respecte de l'aplicació d'aquestes tres circumstàncies atenuants ocupa un total de dues pàgines, considerant que sols l'argumentació del tribunal respecte de l'atenuant de dilacions indegudes es troba correctament formulada, si bé també hi ha aspectes discutibles respecte de l'apreciació d'aquesta. Així, podria estimar-se necessari, qüestió d'especial transcendència de cara a la fixació de la pena final, una major, i millor, argumentació per part de l'Audiència a l'hora de desenvolupar les raons que justifiquen la utilització de les atenuants.

En primer lloc, la SAP de València, nº 154/2020, valora de forma conjunta l'existència de les atenuants de confessió tardana i reparació del dany. Respecte de la primera, regulada a l'art. 21.4 CP, s'ha de remarcar que la seua essència rau en la confessió a les autoritats amb caràcter previ a tindre coneixement de que el procediment es dirigeix

contra la persona. Així, es fonamenta en l'objectiu de caràcter polític-criminal consistent en incentivar o promoure la col·laboració amb la justícia en l'esclariment dels fets per la persona que ha comés el delictes. No obstant, al cas estudiat no s'ha produït aquesta confessió amb caràcter previ al procediment, sinó que aquesta se'n deriva del posterior reconeixement dels fets per part dels investigats, qüestió que porta a l'Audiència provincial a apreciar l'atenuant en aquesta modalitat tardana. Seguint la jurisprudència, aquesta pot apreciar-se amb caràcter excepcional, sempre que la confessió aportada a l'Administració de justícia amb la confessió siga de gran importància per tal d'esclarir els fets i facilitar el desenvolupament del procediment penal. Aquest no és el cas de Rafael Blasco, a qui no se li aplica aquesta atenuant, doncs, més enllà de ratificar l'escrit de conformitat amb el Ministeri Fiscal, no va respondre en el desenvolupament del judici oral a les preguntes de les parts, actitud de la qual no pot derivar-se col·laboració alguna amb la justícia, de forma que no cap l'aplicació de l'atenuant en el seu cas. Tampoc en relació amb Marc Llinares. En canvi, sí s'ha considerat, entre d'altres, respecte de l'acusada Agustina Sanjuán, i l'acusat Josep Maria Felip, sense que conste una major profusió argumental del tribunal respecte de la seua aplicació, podent per tant deduir-se de la prova practicada, en la que revelaren part del *modus operandi* de la Conselleria d'Immigració.

Pel que respecta a l'apreciació de la circumstància atenuant de reparació del dany de l'art. 21.5 CP, la SAP de València, nº 154/2020, estima aquesta provada respecte dels acusats que han lliurat una sèrie de quantitats econòmiques amb caràcter previ a l'obertura del judici oral, considerant que, tot i que aquestes quanties no s'apropen al perjudici total causat, l'apreciació de l'atenuant no requereix d'una restitució total respecte de la part afectada. Així, l'Audiència provincial considera que, com que l'aportació econòmica al procés és "real i certa", i s'adequa a la "capacitat econòmica actual" dels acusats, s'hi pot apreciar l'atenuant. Per a la seua justificació, parteix de l'enteniment de la reparació del dany com una disminució dels efectes del delictes, sense que siga necessària una esmena total, sinó que aquesta s'ha d'entendre de forma ampla. Aquesta postura és criticable en el cas concret doncs, si bé la significació doctrinal de la reparació del dany és efectivament l'expressada per la sentència, resulta contradictòria la seua aplicació en aquests termes al cas Blasco, davant l'absència d'una determinació del perjudici total causat per la trama. Efectivament, com es veurà més endavant respecte de la responsabilitat civil, en absència d'estudi sobre l'impacte econòmic produït a l'erari públic per la trama estudiada, difícilment s'hi pot establir un barem adequat per tal de determinar si cap veritablement l'aplicació de la circumstància atenuant de reparació del dany.

En tot cas, com a mostra d'aquest enteniment en termes amples de la reparació, pot fer-se referència a l'aplicació d'aquesta atenuant respecte de Blasco, tot i quedar provat a la sentència que la quantitat econòmica consignada prèviament, així com les escriptures i immobles aportats per l'ex-Conseller, no aconsegueixen una reparació efectiva del perjudici, però si proven que l'acusat duu a terme la reparació del dany dins dels marges derivats de les seues circumstàncies actuals.

Finalment, la SAP de València, nº 154/2020, estima l'existència de la circumstància atenuant de dilacions indegudes respecte de tots els acusats. Es justifica l'apreciació d'aquesta a partir d'una remissió a la jurisprudència europea sobre la protecció del dret a un judici just, qüestió que es pot veure vulnerada davant d'un endarreriment dels terminis processals, sempre que aquests no foren imputables als acusats. Aquest és el fonament de la circumstància atenuant recollida a l'art. 21.6 CP, l'existència de la qual queda provada segons l'Audiència Provincial si es considera que fou en 2010 quan es dona inici a les primeres investigacions sobre el cas Blasco, al·legant que eixe termini de 10 anys, tot i tractar-se d'una causa complexa, no és un espai temporal acceptable per a un sistema de justícia penal modern. Tanmateix, la resolució estima que, al llarg d'eixe termini de temps, els acusats han patit una sèrie de judicis paral·lels, d'un marcat abast mediàtic, que poden haver contribuït a un escarni públic excessivament postergat en el temps. L'element substancial per tal de justificar el recurs a la circumstància atenuant s'aprecia per la sentència en el caràcter unitari de l'enjudiciament del cas Blasco doncs, si bé la decisió jurisdiccional de separar les peces 2 i 3 de la trama daten de resolucions de 2012 i 2013, s'entén que la concordança dels acusats a les dues investigacions separades integra 2010 com a punt d'inici del termini per a realitzar el càlcul de les dilacions indegudes, de forma que s'adequa als terminis fixats per la jurisprudència del Tribunal Suprem.

3.5. Sobre la responsabilitat civil derivada del delictes: la polèmica remissió al Tribunal de comptes

La responsabilitat civil derivada del delictes suposa una indemnització de caràcter civil en favor de la part perjudicada pel delictes, determinant-se la quantia d'aquesta al procediment penal per tal d'evitar l'obertura d'una peça separada a l'àmbit civil, de manera que pot catalogar-se aquesta possibilitat com una via que afavoreix l'economia processal. Doncs bé, un dels aspectes que resulta més rebutible en relació amb la SAP de València, nº 154/2020, deriva de la remissió realitzada al Tribunal de Comptes respecte de la individualització de la responsabilitat civil derivada del delictes. Així, el fonament jurídic que estudia la determinació de la responsabilitat civil parteix de la sol·licitud realitzada pel Ministeri Fiscal, el qual xifrava el total del perjudici causat a la Generalitat Valenciana en un total de 5.035.942,45€. Per la seua part, la Generalitat Valenciana, sol·licità a les seues qualificacions definitives un import total de 5.035.942,45€, resultat de minorar respecte del total de subvencions concedides a la trama, 5.667.930,54 €, l'import que veritablement fou dedicat a la funció per a la qual fou aparentment concedida, xifrat en 585.174€ (10,32% del total). Junt amb eixe import total, afegeix una petició de 3.000.000€ per danys morals, acabant la seua petició amb la sol·licitud a l'Audiència per tal que realitze la quantificació final de la responsabilitat civil, postura a la que s'afegeix l'acusació popular.

Dit açò, la SAP de València, nº 154/2020, estableix la impossibilitat de delimitar la responsabilitat civil derivada del delictes, argumentant que aquesta qüestió no resulta possible donada l'existència d'una sèrie de procediments oberts pel Tribunal de Comptes

contra part dels acusats, motiu que dificulta la quantificació del total dels perjudicis causats en els termes sol·licitats per la Generalitat Valenciana. Per tal de justificar aquesta posició, exposa la manca d'informació relativa als processos oberts pel Tribunal de Comptes, de manera que sense aquesta no pot realitzar-se una valoració conjunta. Tanmateix, estima que la quantificació del perjudici no és possible per l'absència de presentació per les parts interessades de l'informe pericial que justifique el volum total de dany ocasionat per les conductes enjudiciades. Per tal d'apuntalar aquesta posició, la SAP de València, nº 154/2020, es serveix de la contradicció aparent entre la quantia sol·licitada per la Generalitat Valenciana, i el peritatge, jurídic, no econòmic, realitzat en el marc de la pràctica de la prova, el qual estima les quantitats desviades en un total de 3.221.287,92€, remarcant expressament que aquesta no suposa una quantificació expressa del dany.

Així, partint de les dificultats esgrimides per la SAP de València, nº 154/2020, s'estima pertinent deixar la quantificació del perjudici per a la fase executòria de la sentència, una vegada es donen per finalitzats els procediments oberts al Tribunal de Comptes, però també estudiats els expedients administratius, valorats els béns decomissats i practicats els peritatges que determinen els perjudicis reals.

3.6. L'abonament de les costes processals: menció a la situació de l'acusació popular

En relació amb l'abonament de les costes processals, derivades del desenvolupament del procediment penal, la defensa sol·licita el pagament d'aquestes per part de l'acusació popular, doncs estima que aquesta no es troba legitimada per a l'establiment de les accions civils entaulades al llarg del procediment. Així, la possibilitat de sufragar les costes del procés com a conseqüència de la demanda de responsabilitat civil derivada dels delictes comesos pels acusats, es justifica per les defenses en l'absència d'un interès directe per l'acusació popular, al no poder ser considerada com a perjudicada pels delictes comesos. Aquesta possibilitat és rebutjada per la SAP de València, nº 154/2020 doncs, remetent a la doctrina del Tribunal Suprem, realitza una referència a l'existència d'un interès col·lectiu en la pretensió de l'acusació popular. Efectivament, el dany produït pels comportaments delictius estudiats en aquest cas incideix sobre drets de caràcter col·lectiu, doncs interessen a la ciutadania en el seu conjunt, qüestió innegable si considerem l'afecció als interessos generals que representa la corrupció política. Tanmateix, no sols l'erari públic s'hi veu perjudicat per la trama succeïda a la Conselleria d'Immigració, sinó que les pròpies entitats que integren la Coordinadora Valenciana d'ONGs pot tindre un interès directe en el cas objecte d'enjudiciament, doncs moltes d'aquestes, i de les persones vinculades laboralment al seu funcionament, van ser perjudicades directes de la minoració en les subvencions per a la cooperació al desenvolupament conseqüència del cas Blasco.

4. Reflexió final

Com s'ha dit a l'inici del present comentari, el cas Blasco representa una mostra paradigmàtica del nivell de depredació assolit per la corrupció al llarg dels successius governs del Partit Popular. El seu enjudiciament suposa una nova fita a efectes de la necessària rendició de comptes d'una època d'obscuritat per a l'Administració pública valenciana. Ara bé, determinades qüestions apuntades en aquestes pàgines mostren que la resposta judicial oferida en aquest supòsit presenta certes mancances, entre d'altres, els dubtes sobre l'aplicació de les circumstàncies atenuants del delictes, així com la inexistència d'una determinació judicial de la responsabilitat civil derivada del delictes, independentment de la potestat atribuïda al Tribunal de Comptes per a l'estudi d'aquesta qüestió. Aquesta valoració no suposa una reafirmació de les tendències punitivistes que assolien l'actual política-criminal a l'Estat, sinó tan sols una reflexió sobre la necessitat de dotar als òrgans jurisdiccionals, també a la pròpia Administració pública, de les ferramentes més efectives per tal de previndre la repetició d'aquest tipus de pràctiques de cara al futur.